

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การรับรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” จังหวัดระนองที่มีต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย” สามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” จังหวัดระนองที่มีต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย
2. เพื่อศึกษาถึงความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” จังหวัดระนองที่มีต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย
3. เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” จังหวัดระนองที่มีต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากรที่ศึกษา คือ ประชาชนในเขตพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” ของจังหวัดระนองที่บ้านทับเหนือ หาดประพาส หมู่ที่ 2 ตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง มีประชากรทั้งสิ้น 123 คน

ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างของประชากร โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากพื้นที่ที่มีความเสี่ยงภัยมากที่สุดคือ ที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) หมู่ที่ 2 ตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ที่มีความยาวของชายหาดซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยจำนวนประมาณ 2,000 เมตร จำนวน 40 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเดิมโดยเลือกเฉพาะบุคคลที่เป็นแกนนำหรือผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน ดังนี้

- 1) นายสุทนต์ เพ็ญผุด ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2 บ้านทับเหนือ (หาดประพาส)
- 2) นายวีระศักดิ์ มะเล็ก เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุทรัพยากรชายฝั่งระนอง
- 3) นางมณฑา ชัยวัชรินทร์ ประธานกลุ่มทำอาหารทะเลแปรรูปบ้านทับเหนือ
- 4) นายคนยาศาก มาโนช ผู้ประสบภัย
- 5) นายอรุณ กิจการ ผู้ประสบภัย

6) นายธีระยุทธ ทองประสม เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแหลมสน (หน่วยย่อยหาด
ประพาส)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

1. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1.1 สรุปผลของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 55.00 ส่วนเพศหญิงร้อยละ 45.00 ส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 35.00 รองลงมาอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 30.00 อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 22.50 และอายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 12.50 การนับถือศาสนาพบว่า ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 52.50 และศาสนาพุทธ ร้อยละ 47.50 ภูมิลำเนาเดิมของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น ร้อยละ 62.50 ย้ายมาจากที่อื่นร้อยละ 37.50

และจากการสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในประเด็นคิดจะย้ายถิ่นหรือไม่ พบว่าส่วนใหญ่ไม่คิดจะย้ายถิ่นฐานไปไหนถึงร้อยละ 87.50 ส่วนคิดจะย้ายมีเพียง ร้อยละ 12.50 สำหรับสมาชิกในครอบครัว พบว่าส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-5 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 รองลงมา 5 คนขึ้นไป ร้อยละ 15.00 และน้อยกว่า 3 คน ร้อยละ 12.50 ส่วนการศึกษาของประชาชนกลุ่มตัวอย่งนั้นพบว่า ส่วนใหญ่จบในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 52.50 รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 20.00 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 15.00 ระดับมัธยมศึกษาและอื่นๆ (ปวส.) ร้อยละ 5.00 ส่วนระดับปริญญาโท ร้อยละ 2.50 จากการสัมภาษณ์การประกอบอาชีพของประชาชนกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพประมง ร้อยละ 42.50 เท่ากับอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 42.50 รองลงมารับราชการ ร้อยละ 7.50 อาชีพเกษตรกรกรรมร้อยละ 2.50 และอื่นๆ ร้อยละ 5.00

สำหรับอาชีพเสริมพบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้ทำอาชีพเสริมถึงร้อยละ 75.00 รองลงมาเป็นการรับจ้างร้อยละ 12.50 เกษตรกรรมร้อยละ 7.50 และประมงร้อยละ 5.00 รายได้หลักของครอบครัว/เดือนพบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้หลักอยู่ที่ 5,001 – 10,000 บาท/เดือน ร้อยละ 47.50 รองลงมาน้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน ร้อยละ 32.50 และ 10,001 – 15,000 บาท/เดือน ร้อยละ 17.50 และมากกว่า 15,000 บาท/เดือน ร้อยละ 2.50 ส่วนรายได้เสริมพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีรายได้เสริมถึงร้อยละ 75.00 รองลงมามีรายได้เสริมน้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน ร้อยละ 20.00 ส่วน 5,001 – 10,000 บาท/เดือน และ 10,001 – 15,000 บาท/เดือนอยู่ที่ ร้อยละ 2.50 เท่ากัน

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับธรณีพิบัติภัย (คลื่นสึนามิ)

1.2.1 ความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับธรณีพิบัติภัย (คลื่นสึนามิ) ในอดีต
 ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ตอบว่า ในอดีตไม่เคยรู้จักคลื่นสึนามิและไม่มีความรู้มาก่อน รู้สึกกลัวและเสียใจมากกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต้องสูญเสียทุกอย่างทั้งมนุษย์ สัตว์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2.2 ความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับธรณีพิบัติภัย (คลื่นสึนามิ) ในปัจจุบัน
 ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ตอบว่า ก่อนเหตุการณ์คลื่นสึนามิ รู้สึกสะดวกสบาย แม้ราบได้น้อย แต่ก็มีอิสระในการดำรงชีวิต ไม่มีความกังวล แต่ปัจจุบันต้องอยู่ด้วยความหวาดระแวงยังคงมีความรู้สึกเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และรู้สึกกลัวอยู่ แต่ต้องยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น ต้องระวังเป็นพิเศษ ต้องเรียนรู้และติดตามข้อมูลข่าวสารและการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และรู้สึกดีขึ้นที่มีระบบสื่อสารการเตือนภัย แต่ยังไม่มีมั่นใจเท่าที่ควร

1.2.3 ความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับธรณีพิบัติภัย (คลื่นสึนามิ) ในอนาคต
 ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ตอบว่า คิดว่าอาจจะเกิดคลื่นสึนามิขึ้นได้อีก แต่ไม่ทราบว่าจะเมื่อไหร่ คิดว่าคงยังรู้สึกกลัวอยู่ แต่จะดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท และควรหาทางป้องกัน รวมถึงอยากให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และรับรู้กับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต

1.3 สื่อที่ประชาชนเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับธรณีพิบัติภัย (แผ่นดินไหว และคลื่นสึนามิ)

1.3.1 สื่อที่เปิดรับ พบว่า ทั้งหมดมีการเปิดรับสื่อเพื่อใช้ติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผ่นดินไหวและการเกิดคลื่นสึนามิ โดยสื่อที่ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่เปิดรับได้แก่โทรทัศน์ รองลงมาเป็นวิทยุ และสื่อบุคคล รวมถึงบางส่วนก็ติดตามข่าวสารจากหนังสือพิมพ์

1.3.2 ความถี่ในการเปิดรับ พบว่าทั้งหมดเปิดรับสื่อในการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผ่นดินไหวและการเกิดคลื่นสึนามิเป็นประจำทุกวัน และบางส่วนก็บอกว่าต้องติดตามตลอดทั้ง 24 ชั่วโมง โดยให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า หลังจากที่ได้เคยเกิดเหตุการณ์สึนามิในพื้นที่แล้ว และปัจจุบันก็ยังมีความเสี่ยงภัยเกิดขึ้นบ่อยครั้ง จึงจำเป็นจะต้องติดตามข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ และที่สำคัญจะทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้น เพราะหากเกิดเหตุการณ์ขึ้น การติดตามข่าวสารก็จะทำให้ทราบข้อมูลก่อนล่วงหน้า และจะสามารถเตรียมการอพยพได้อย่างทันทั่วถึง

1.4 ข้อมูลความรู้เรื่องคลื่นสึนามิ จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า

1.4.1 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.50 ระบุว่าเราไม่สามารถบอกได้หรือทำนายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดแผ่นดินไหวขึ้นเมื่อไหร่ที่ไหน

1.4.2 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.00 รู้ว่าคลื่นสึนามิอาจเกิดจากแผ่นดินไหว ภูเขาไฟได้ระเบิดหรืออุกกาบาตตกในมหาสมุทร

1.4.3 ประชาชนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 97.50 รู้ว่าหากเกิดแผ่นดินไหวแล้วก็ไม่จำเป็น ต้องเกิดสึนามิทุกครั้งไป และร้อยละ 95.00 รู้ว่าพื้นที่ใดที่เคยเกิดสึนามิแล้ว ก็มีโอกาที่จะเกิดซ้ำได้อีก

1.4.4 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.00 รู้จักคลื่นสึนามิว่าเป็นคลื่นที่วิ่งด้วยความเร็วสูง และเมื่อขึ้นฝั่งอาจสูงมากกว่า 10 เมตร และร้อยละ 90.00 รู้ว่าคลื่นสึนามิมักจะไม่ได้มาเป็นลูกขนาดใหญ่อีกครั้งเดียว แต่มาได้ครั้งละหลายๆลูก

1.4.5 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 90.00 รู้ว่าหากเห็นน้ำทะเลลดลงผิดปกติ นั้นหมายความว่า เป็นสัญญาณว่าจะเกิดคลื่นสึนามิตามมา

1.4.6 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 87.50 รู้ว่าหากเกิดสึนามิก็ไม่ควรที่จะหลบอยู่ในรถยนต์เนื่องจากคลื่นสามารถพัดพารถยนต์ไปได้

1.4.7 ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.00 ตอบว่า เราไม่สามารถรู้ได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดคลื่นสึนามิขึ้นเมื่อไหร่ที่ไหน ในขณะที่ ร้อยละ 35.00 ตอบว่าเราสามารถรู้ได้ ซึ่งในประเด็นนี้นั้นจะเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าจริงๆแล้ว หากเกิดแผ่นดินไหวขึ้น และรู้ว่าเกิดที่ไหนขนาดเท่าไร เราก็สามารถรู้ล่วงหน้าได้ว่ามีโอกาที่จะเกิดสึนามิหรือไม่ ในทิศทางใด

1.4.8 ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 57.50 ตอบว่า หากเรืออยู่ชายฝั่งตอนเกิดสึนามิให้รีบนำเรือเข้าฝั่งและรีบหนีทันที และร้อยละ 42.50 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งจริงแล้วข้อควรปฏิบัติก็คือหากเรืออยู่ชายฝั่งตอนเกิดสึนามินั้น ควรรีบนำเรือมุ่งหน้าออกสู่ทะเล จะปลอดภัยกว่า เพราะเมื่อใกล้ฝั่งคลื่นจะสูงสามารถพัดเรือล่มได้

1.5 การรับรู้ของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” จังหวัดระนองที่มีต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย จากการวิจัยพบว่า ประชาชนทั้งหมด คือ ร้อยละ 100.00 มีการรับรู้ว่ามีหมู่บ้านมีการติดตั้งหอเตือนภัยประจำหมู่บ้านอย่างน้อย 1 หอ และมีการรับรู้หลังเสียงสัญญาณไซเรนดังขึ้นจะมีการเสียงพูดประกาศให้อพยพหนีภัย ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.50 รับรู้ว่าพื้นที่ชายหาดและในหมู่บ้านมีการติดตั้งป้ายเตือนภัยและป้ายบอกเส้นทางหนีภัยสึนามิ และหากเกิดคลื่นสึนามิเสียงสัญญาณไซเรนจากหอเตือนภัยในหมู่บ้านจะดังขึ้น ส่วนใหญ่มีการรับรู้ร้อยละ 97.50

ประชาชนส่วนใหญ่มีการรับรู้ว่ามีเส้นทางอพยพประจำหมู่บ้านร้อยละ 95 รวมถึงส่วนใหญ่ทราบว่ามีการซ้อมอพยพหนีภัยสึนามิอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ร้อยละ 95.00 ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.50 มีการรับรู้ว่าจุดปลอดภัยของหมู่บ้านตั้งอยู่ที่ไหน

หากเกิดคลื่นสึนามิ และพบว่าส่วนใหญ่มีการรับรู้ว่าจะไม่เกิดคลื่นสึนามิจะมีเสียงสัญญาณดังขึ้น และเสียงพูดประกาศยกเลิกเตือนภัยจากหอเตือนภัยตามมาถึง ร้อยละ 90.00

ส่วนประเด็นจุดสีเขียวที่มีการแสดงอยู่มุมขวาด้านล่างทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 5 หมายถึงสัญลักษณ์ที่ใช้เป็นสัญญาณการเตือนภัยสึนามิอย่างหนึ่ง ในประเด็นนี้ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีการรับรู้ ร้อยละ 57.50 และมีการรับรู้ ร้อยละ 42.50 ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ประชาชนบอกเหตุผลว่าเคยเห็นแต่ไม่รู้ว่าเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเตือนภัยเช่นกัน และบางคนก็ตอบว่าไม่เคยสังเกตสัญลักษณ์ดังกล่าว และประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ ร้อยละ 70.00 ว่าหากเกิดคลื่นสึนามิขึ้นจะมีการประกาศข่าวให้ทราบทางโทรทัศน์หรือวิทยุก่อนล่วงหน้า

1.6 ความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” จังหวัดระนองที่มีต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยจากการวิจัยพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.50 เข้าใจความหมายและสัญลักษณ์ของป้ายต่างๆที่ติดตั้งในพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ และเข้าใจว่าป้ายเตือนภัยที่ติดตั้งในหมู่บ้านเป็นป้ายที่บอกให้ทราบว่าสถานที่นี้เคยเกิดสึนามิมาก่อน รองลงมา ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.00 มีความเข้าใจสามารถบอกเส้นทางอพยพหนีภัยในหมู่บ้านให้คนในครอบครัวหรือนักท่องเที่ยวหรือผู้อื่นได้หากเกิดคลื่นสึนามิ

ประชาชน ร้อยละ 82.50 มีความเข้าใจเกี่ยวกับการซ้อมอพยพหนีภัยสึนามิว่า ถึงแม้จะซ้อมหลายครั้งจนเข้าใจแล้ว แต่เมื่อมีการซ้อมอพยพหนีภัยก็ยังคงต้องเข้าร่วมการซ้อมทุกครั้ง เพื่อความไม่ประมาท และมีความเข้าใจหากเตือนภัยแล้วไม่เกิดคลื่นสึนามิครั้งต่อไปยังคงต้องเชื่อการเตือนภัยเอาไว้ก่อน ถึงแม้ว่าเตือนแล้วบางครั้งอาจจะไม่เกิดก็ตาม

ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.00 มีความเข้าใจว่าหากได้ยินเสียงสัญญาณไซเรนจากหอเตือนภัยก็หมายความว่าเกิดคลื่นสึนามิในอีกไม่ช้าให้รีบอพยพทันที และร้อยละ 67.50 เข้าใจว่าหอเตือนภัยที่ติดตั้งภายในหมู่บ้านจะใช้สำหรับการเตือนภัยสึนามิ พายุ และภัยธรรมชาติต่างๆ ในอนาคต แต่ปัจจุบันจะใช้สำหรับการเตือนภัยสึนามิก่อน

ส่วนประเด็นหลังสัญญาณไซเรนดังและประกาศให้ท่านอพยพหนีภัย ท่านอพยพไปยังจุดปลอดภัยแล้วรอสักครู่หนึ่งเห็นว่าไม่มีคลื่นสึนามิต่านก็จะกลับยังหมู่บ้านทันที ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ใช่ ร้อยละ 62.50 และใช่ ร้อยละ 37.50 จากประเด็นนี้จะเห็นว่าประชาชนที่เข้าใจอยู่ในสัดส่วนที่ไม่สูงมาก และอาจต้องแนะนำให้ประชาชนทุกคนเข้าใจเหมือนกันว่า ในการอพยพไปยังจุดปลอดภัยนั้นจะต้องรอนกว่าจะมีการประกาศจากหอเตือนภัยอีกครั้งว่า ปลอดภัยแล้วจึงจะกลับมายังหมู่บ้านได้

ประชาชนร้อยละ 57.50 ซึ่งเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์จุดสีเขียวมุมขวาด้านล่างทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 5 ซึ่งหากจุดสีเขียวเปลี่ยนเป็นสีแดง หมายถึง

กำลังจะเกิดคลื่นสึนามิหรือภัยธรรมชาติรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนประชาชนที่เข้าใจ พบว่ามีเพียงร้อยละ 42.50 เท่านั้น และประชาชน ร้อยละ 80.00 มีความเข้าใจว่าหากโทรทัศน์หรือวิทยุประกาศข่าวเกี่ยวกับแผ่นดินไหวก็ไม่จำเป็นต้องอพยพในที่ แต่จะต้องติดตามข่าวอย่างใกล้ชิดก่อนว่า จะมีโอกาสเกิดคลื่นสึนามิหรือไม่ ที่ไหน อย่างไร

1.7 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” จังหวัดระนองที่มีต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.7.1 หอเตือนภัย

1) จำนวน ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.00 เห็นว่าหอเตือนภัย จำนวน 1 หอที่ตั้ง ณ บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) มีจำนวนที่เหมาะสมแล้ว แต่สัญญาณไซเรนเบาเกินไปดังไม่ครอบคลุมพื้นที่เสี่ยงภัยทั้งหมดที่พื้นที่มีความยาวตั้งแต่ต้นหาดจนถึงท้ายหาด ประมาณ 2 กิโลเมตร พื้นที่ที่อยู่ไกลออกไปอาจไม่ได้ยินเสียงชัดเจน

2) เสียงสัญญาณ ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.00 มีความเห็นว่า เสียงสัญญาณเตือนภัยจากหอเตือนภัยเสียงเบาเกินไป และในการส่งเสียงสัญญาณไซเรนเตือนแต่ละครั้งสั้นเกินไป อยากให้นานประมาณ 3-5 นาทีและอยากให้เสียงพูดเร้าใจกว่านี้

3) จุดที่ตั้ง ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.00 มีความเห็นว่ามีความเหมาะสมแล้ว เพราะหอเตือนภัยตั้งอยู่ใกล้กับชุมชน

1.7.2 ป้ายเตือนภัย

1) จำนวน ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.00 เห็นว่าป้ายเตือนภัยมีจำนวนที่เหมาะสมกับพื้นที่แล้ว

2) การสื่อความหมายของป้าย ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.00 เห็นว่าการสื่อความหมายของป้ายที่ตั้งในพื้นที่มีความชัดเจน เข้าใจได้ง่าย นักท่องเที่ยวก็สามารถสังเกตรายละเอียดจากป้ายเตือนภัยต่างๆ ได้

3) จุดที่ตั้ง ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.00 เห็นว่า จุดที่มีการติดตั้งป้ายเตือนภัยมีความเหมาะสมดีแล้ว สามารถมองเห็นได้ชัดเจน

1.7.3 การซ้อมอพยพหนีภัย

1) ความถี่ในการซ้อม ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ร้อยละ 92.50 เห็นว่า การซ้อมระบบการเตือนภัยและอพยพหนีภัยสึนามิยังน้อยเกินไป น่าจะซ้อมอย่างน้อยปีละ 2-3 ครั้ง

2) ความเหมาะสมของเส้นทาง/ระยะทาง ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ร้อยละ 97.50 เห็นว่า เส้นทางอพยพหนีภัยของบ้านทับเหนือ หาดประพาส มีความไม่เหมาะสมและมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตราย เนื่องจากเส้นทางที่ใช้อพยพมีระยะทางที่ไกลเกินไป โดยมีระยะทางจากชุมชนไปยังจุดปลอดภัยประมาณ 2 กิโลเมตร และเส้นทางไม่ได้ขึ้นไปสู่ที่สูง แต่เป็นเส้นทางราบที่ชันนาลงไปกับทะเลทั้งเกือบ 2 กิโลเมตร จึงทำให้เกิดความเสี่ยงอาจจะทำให้อพยพไม่ทันเวลา และเป็นระยะที่ไกลเกินไปสำหรับกลุ่มเด็ก ผู้หญิง และผู้สูงอายุ

3) ความเหมาะสมของจุดปลอดภัย ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยส่วนใหญ่ร้อยละ 95.00 เห็นว่าจุดปลอดภัยของชุมชนไม่มีความเหมาะสมเนื่องจากต้องใช้ระยะทางที่ไกลเพื่อไปถึงจุดปลอดภัย ถึงแม้จุดปลอดภัยจะตั้งอยู่บนเขาสูงจากระดับน้ำทะเลก็ตาม แต่ก็มีความเสี่ยงจากระยะทางที่ไกลเกินไป และประชาชนอยากให้มีการสร้างอาคารเอาไว้หลบแดดหลบฝนที่จุดปลอดภัยของชุมชน

1.7.4 การสื่อสารการเตือนภัยจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ

1) การนำเสนอข่าว จากการสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ในภาพรวมของสื่อโทรทัศน์และวิทยุ โดยไม่ได้ระบุไปที่ช่องใดช่องหนึ่ง พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.00 มีความคิดเห็นว่า โทรทัศน์และวิทยุ มีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการเกิดแผ่นดินไหวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทราบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ และเสนอข่าวได้อย่างรวดเร็ว

2) การแจ้งเตือนภัย จากการสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการแจ้งเตือนภัย ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ในภาพรวมของสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.00 พบว่ามีความคิดเห็นว่าการแจ้งเตือนภัยของสื่อโทรทัศน์และวิทยุทำได้ดีและเหมาะสมแล้ว และอยากให้ทำอย่างต่อเนื่อง เพราะส่วนใหญ่จะติดตามข่าวจากโทรทัศน์และวิทยุเป็นหลัก

1.8 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิมจำนวน 6 คน สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1.8.1 นายสุทน เปือกมุด ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.2 บ้านทับเหนือ (หาดประพาส)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า นายสุทน เปือกมุด เป็นคนที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ ตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง และหลังจากเหตุการณ์คลื่นสึนามิปี พ.ศ. 2547 ก็ไม่ได้คิดย้ายถิ่นฐานไปไหน ส่วนความรู้สึกเกี่ยวกับคลื่นสึนามิ ก็ยังรู้สึกกลัวอยู่ แต่ได้รู้จักและเรียนรู้เกี่ยวกับคลื่นสึนามิมากขึ้น และติดตามข่าวจากโทรทัศน์เป็นประจำทุกวัน รวมถึงจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้เรื่องคลื่นสึนามิ พบว่า นายสุทนมีความรู้ ร้อยละ 80.00 ซึ่งอยู่ในระดับดี

เกี่ยวกับการรับรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่มีต่อระบบการเตือนภัยนั้น พบว่านายสุทน เพื่อกผูกมีการรับรู้ต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ร้อยละ 100.00 และมีความเข้าใจต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยถึง ร้อยละ 90.00 รวมถึงได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหอเตือนภัยว่ามีการติดตั้งที่เหมาะสมและมีจำนวนเพียงพอแล้ว แต่สัญญาณเสียงไซเรนเบาเกินไป ส่วนป้ายเตือนภัยก็มีจำนวนที่เหมาะสมแล้ว การสื่อความหมายเข้าใจง่าย และจุดที่ติดตั้งมีความเหมาะสม สำหรับการซ่อมอพยพหนีภัยอยากให้ซ่อมปีละ 1 ครั้ง แต่ที่ไม่เหมาะสมคือเส้นทางอพยพหนีภัยและจุดปลอดภัยที่มีระยะทางไกลเกินไป และการนำเสนอข่าว การแจ้งเตือนภัยจากโทรทัศน์คืออยู่แล้ว มีการนำเสนอบ่อยขึ้น รวดเร็วขึ้น

1.8.2 นายวีระศักดิ์ มะเล็ก เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุทรัพยากรชายฝั่งจังหวัดระนอง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า นายวีระศักดิ์ มะเล็ก เป็นคนที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ ตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง และไม่ได้คิดย้ายไปไหน ปัจจุบันมีการติดตามข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และติดตามเป็นประจำทุกวัน จากการสัมภาษณ์พบว่า นายวีระศักดิ์มีความรู้เกี่ยวกับคลื่นสึนามิถึง ร้อยละ 80.00

เกี่ยวกับการรับรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่มีต่อระบบการเตือนภัยนั้น พบว่า นายวีระศักดิ์ มะเล็ก มีการรับรู้ต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยถึง ร้อยละ 80.00 และมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยร้อยละ 80.00 รวมถึงได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหอเตือนภัย ป้ายเตือนภัย และการซ่อมอพยพหนีภัยว่า มีความเหมาะสมดีแล้ว แต่อยากให้ปรับปรุงบางส่วนเช่น เสียงสัญญาณที่เบาเกินไปทำให้ไม่ครอบคลุม และเส้นทางอพยพที่เสี่ยงเกินไป เนื่องจากระยะทางที่ไกล ส่วนสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ก็มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผ่นดินไหวมากขึ้นและมีการแจ้งเตือนให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง

1.8.3 นางมณฑา ชัยวัชรินทร์ ประธานกลุ่มแปรรูปอาหารทะเลบ้านทับเหนือ

(หาดประพาส) ตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง เป็นคนที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่หาดประพาสเช่นกัน ไม่เคยรู้จักคลื่นสึนามิ และรู้สึกกลัวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ก็ไม่ได้คิดจะย้าย เพราะอยู่ที่นี่และทำอาชีพประมงมานาน ส่วนการติดตามข่าวสารก็เปิดโทรทัศน์ทุกวัน และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้เรื่องคลื่นสึนามิ พบว่า มีความรู้ในระดับที่ดีคือ ร้อยละ 80.00

เกี่ยวกับการรับรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่มีต่อระบบการเตือนภัยนั้น พบว่า นางมณฑา ชัยวัชรินทร์ มีการรับรู้ต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ร้อยละ 100.00 และมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ร้อยละ 100.00 ส่วนความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับหอเตือนภัย ป้ายเตือนภัย นั้นพบว่า มีความเหมาะสมทั้งจำนวน จุดติดตั้ง แต่ปัญหาคือ เสียงสัญญาณที่เบาเกินไป ส่วนการซ่อมอพยพหนีภัย อยากให้ซ่อมปีละ 2 ครั้ง ปัญหาคือ เส้นทางหนีภัย

และจุดปลอดภัยไม่เหมาะสมและเสี่ยงอันตราย เพราะระยะทางที่ไกลเกินไป อยากให้ปรับปรุงแก้ไข ส่วนการนำเสนอข่าวและการแจ้งเตือนภัยทางโทรทัศน์และวิทยุมีความรวดเร็วและนำเสนอข่าวได้ดีแล้ว

1.8.4 นายคนยาศาก มาโนช ผู้ประสบภัยจากคลื่นสึนามิ มีภูมิลำเนาและทำอาชีพประมงที่บ้านทับเหนือหาดประพาสมานาน ไม่คิดจะย้ายไปไหน และยังรู้สึกกลัวคลื่นสึนามิอยู่แต่เรียนรู้และเข้าใจมากขึ้น ติดตามข่าวจากโทรทัศน์ทุกวัน ถ้าออกทะเลจะฟังจากวิทยุ และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้เรื่องคลื่นสึนามิ พบว่า นายคนยาศาก มาโนช มีความรู้ในระดับดีมาก คือร้อยละ 100.00

เกี่ยวกับการรับรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่มีต่อระบบการเตือนภัยนั้น พบว่า มีการรับรู้ต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ร้อยละ 100.00 และมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ร้อยละ 100.00 รวมถึงได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหอเตือนภัยป้ายเตือนภัย และการซ้อมอพยพหนีภัยว่า โดยรวมมีความเหมาะสมดีแล้ว แต่อยากให้แก้ไขบางส่วน เพราะจากการซ้อมหลายครั้งที่ผ่านมา เสียงสัญญาณเบาเกินไปทำให้ไม่ครอบคลุม และเส้นทางอพยพก็มีความเสี่ยงเกินไป เนื่องจากระยะทางที่ไกล ส่วนการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผ่นดินไหวทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุจะมีมากขึ้นและมีการแจ้งเตือนให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง

1.8.5 นายอรัญ กิจการ ผู้ประสบภัยจากคลื่นสึนามิ ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดพัทลุง แต่ย้ายมาทำอาชีพประมงที่หาดประพาสกว่า 10 ปี หลังเหตุการณ์สึนามิก็มีความกลัว และคิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่นเพราะที่นี่เสี่ยงอันตราย และยังรู้สึกกลัวอยู่ ติดตามข่าวจากโทรทัศน์และวิทยุเป็นประจำทุกวัน จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้เรื่องคลื่นสึนามิ พบว่า นายอรัญมีความรู้ ร้อยละ 80.00 สามารถบอกรายละเอียดของคลื่นสึนามิได้

เกี่ยวกับการรับรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่มีต่อระบบการเตือนภัยนั้น พบว่า นายอรัญ มีการรับรู้ต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ร้อยละ 100.00 และมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ร้อยละ 80.00 และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหอเตือนภัยป้ายเตือนภัย การซ้อมอพยพหนีภัยว่า การติดตั้งหอเตือนภัยมีความเหมาะสม เพราะตั้งอยู่จุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน สัญญาณเสียงไซเรนเบาเกินไป และอยากให้ดูแลทดสอบระบบอย่างต่อเนื่อง ส่วนป้ายเตือนภัยที่ติดตั้งก็เพียงพอ จุดติดตั้งก็เหมาะสม ประชาชนและนักท่องเที่ยวเห็นชัดเจนและเข้าใจง่าย สำหรับการซ้อมอพยพหนีภัยคลื่นสึนามินั้น อยากให้ซ้อมปีละ 2 ครั้ง ชาวบ้านทุกคนต้องร่วมซ้อม และประเมินผลหลังการซ้อม อยากให้แก้ไขเส้นทางอพยพหนีภัยและจุดปลอดภัยที่มี

ระยะทางไกลเกินไป ถือว่าเสี่ยงอันตราย ด้านโทรทัศน์และวิทยุ นำเสนอข่าวทุกครั้งที่เกิดแผ่นดินไหว และรวดเร็ว คิดว่าสามารถเตือนภัยล่วงหน้าได้ทัน หากเกิดคลื่นสึนามิอีกครั้ง

1.8.6 นายธีระยุทธ ทองประสม เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแหลมสน (หน่วยย่อยหาดประพาส) อายุ 41 ปี ประกอบอาชีพรับราชการ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยบอกว่าไม่คิดย้ายไปที่อื่น และไม่ได้รู้สึกกลัว แต่ก็ไม่เคยประมาทเกี่ยวกับการเกิดคลื่นสึนามิ จะติดตามข่าวจากโทรทัศน์เป็นประจำทุกวัน และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้เรื่องคลื่นสึนามิ พบว่า นายธีระยุทธ มีความรู้ ร้อยละ 80.00 ถือว่าอยู่ในระดับที่ดี

เกี่ยวกับการรับรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นที่มีต่อระบบการเตือนภัยนั้น พบว่านายธีระยุทธ มีการรับรู้ต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ร้อยละ 90.00 และมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ร้อยละ 80.00 ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยนั้น นายธีระยุทธคิดว่าหอเตือนภัยที่ติดตั้งจำนวน 1 หอนั้นน้อยเกินไป ถึงแม้จะตั้งอยู่ใจกลางหมู่บ้านก็ตาม และเสียงสัญญาณก็เบาเกินไป ทำให้ไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหาดประพาส (หน่วยย่อยหาดประพาสตั้งอยู่ต้นชายหาด ห่างจากหมู่บ้านประมาณเกือบ 1 กิโลเมตร) ส่วนป้ายเตือนภัยมีจำนวนและจุดติดตั้งที่เหมาะสมแล้ว ความหมายก็เข้าใจไม่ยาก มีประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป สำหรับการซ้อมอพยพหนีภัย อยากให้ซ้อมปีละ 2 ครั้ง และอยากให้ปรับปรุงเส้นทางอพยพหนีภัยเพราะเส้นทางของหมู่บ้านระยะทางไกลเกินไป จุดปลอดภัยก็ไกล แต่ที่ใกล้และปลอดภัยคืออาคารหลบภัยของสถานีวิจัยทรัพยากรชายฝั่งจังหวัดระนอง ส่วนการนำเสนอข่าวจากโทรทัศน์และวิทยุดีขึ้น สื่อให้มีความสำคัญมากกว่าเดิม มีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับแผ่นดินไหวอย่างต่อเนื่อง แต่อยากให้ใช้ภาษาท้องถิ่นให้มากกว่านี้

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลจากการวิจัย เป็นไปตามลำดับต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” ที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระนอง จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า มีประเด็นที่สำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 วิถีชีวิตของประชาชน ในพื้นที่เสี่ยงภัยที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมมากกว่า 100 ปี เป็นคนท้องถิ่น และประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก จึงเป็นเหตุผลให้ส่วนใหญ่ไม่คิดที่จะย้ายถิ่น

ฐานไปอยู่ที่ไหน ถึงแม้ว่าจะเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยที่เคยเกิดคลื่นสึนามิมาก่อน และปัจจุบันวิถีชีวิตและการดำรงชีวิตก็อยู่ภายใต้ความกลัว ระมัดระวัง และความไม่ประมาท

2.1.2 การเปิดรับสื่อของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระยอง จากการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า สื่อที่เปิดรับส่วนใหญ่ ได้แก่ โทรทัศน์ รองลงมา คือ วิทยุ และมีความถี่ในการเปิดรับสื่อทุกวัน โดยในการเปิดรับสื่อนั้น ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยได้ให้เหตุผลว่า ในอดีตการเปิดรับสื่อต่างๆ ก็เป็นไปตามปกติ มีเวลาว่างก็ดูละครบ้าง ติดตามข่าวบ้าง แต่หลังจากที่เกิดเหตุการณ์คลื่นสึนามิทำให้พฤติกรรมในการเปิดรับสื่อเปลี่ยนไปคือ มีการเปิดรับสื่อถี่ขึ้น และมักจะติดตามข่าวเกี่ยวกับแผ่นดินไหวและการเกิดคลื่นสึนามิ แสดงให้เห็นว่า นอกจากการสื่อสารการเตือนภัยผ่านทางหอเตือนภัยสึนามิแล้ว ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยยังให้ความสำคัญกับการสื่อสารผ่านทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุมากยิ่งขึ้นด้วย และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกยังพบว่าสื่อบุคคล เช่น ญาติ เพื่อน พี่น้อง ที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย ก็มีบทบาทสำคัญในการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยให้ทราบก่อน หากได้รับฟังข่าวสารมา โดยการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ โดยเฉพาะหลังจากเหตุการณ์สึนามิ ทั้งประชาชนในพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในพื้นที่ที่ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับแผ่นดินไหวมากขึ้นและระมัดระวังมากขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการประเมินผลการฝึกซ้อมแผนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติภายใต้โครงการให้ความช่วยเหลือด้านที่ปรึกษาจาก GTZ ในพื้นที่นาร่องบ้านทับละมุ หมู่ที่ 5 ตำบลลำแก่น อำเภอยะหริ่ง จังหวัดพังงา ของนางศิริลักษณ์ ดวงแก้ว กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2549) ซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่เสี่ยงภัยที่ตั้งอยู่ฝั่งอันดามันเช่นกัน โดยได้มีการประเมินประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยโดยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนในหมู่บ้านทับละมุจำนวน 73 คนพบว่า ส่วนใหญ่มีความสนใจในการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพยากรณ์อากาศและการเกิดแผ่นดินไหวจากสื่อต่างๆเป็นประจำ และมีการเตรียมตัวเพื่อรับมือกับคลื่นสึนามิที่จะเกิดขึ้น โดยการอพยพสมาชิกภายในครอบครัวไปอยู่ในที่ปลอดภัยจากคลื่นสึนามิ

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมานิต เพียรทอง (2549) เรื่อง ความคิดเห็นของชาวประมงพื้นบ้านที่มีต่อการแก้ไขปัญหามหาภัยพิบัติของประมงชายฝั่งภายหลังประสบภัยธรณีพิบัติ “สึนามิ” (Tsunami) :ศึกษากรณีเกาะยาว จังหวัดพังงา พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่จะได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับธรณีพิบัติสึนามิ จากทางโทรทัศน์ วิทยุ และญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่ที่อื่น ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวหรือมีการแจ้งเตือนใดๆ ทางญาติพี่น้องจะโทรศัพท์มาแจ้งให้ทราบก่อน แล้วจึงบอกต่อกันไป แล้วก็อพยพไปอยู่ในที่ปลอดภัย

สรุปจากการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์เชิงลึก จากรายงานการวิจัยต่างๆ และจากการสังเกตเวลาที่มีการซื้อมอปปยการหนีภัย หรือเมื่อมีข่าวเกี่ยวกับแผ่นดินไหวรุนแรง แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยที่บ้านทับเหนือ (หาคประพาส) มีการเปิดรับสื่อมากขึ้น และถี่ขึ้น หลังเกิดเหตุการณ์สึนามิเมื่อ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 และสามารถรับรู้เกี่ยวกับข่าวสารได้อย่างรวดเร็วผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะโทรทัศน์ วิทยุ และโทรศัพท์จากญาติพี่น้องที่ทราบข่าว จนบางครั้งอาจยังไม่ได้มีการประกาศจากหอเตือนภัยให้อพยพ แต่ประชาชนบางส่วนก็ได้อพยพไปอยู่ในที่ปลอดภัยก่อนแล้ว

2.1.3 การสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ในประเด็นของการสื่อสารนี้ นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะการสื่อสารในช่วงที่เกิดเหตุการณ์หรือภาวะวิกฤติขึ้น ซึ่งในกรณีการเกิดแผ่นดินไหวนี้ เป็นภาวะวิกฤติซึ่งเกิดจากเหตุที่ไม่สามารถคาดหมายได้ก่อน ส่วนการเกิดคลื่นสึนามิจากเหตุแผ่นดินไหวนั้น เป็นภาวะวิกฤติซึ่งอาจจะสามารถคาดหมายได้และป้องกันได้ โดยใช้ระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยในการลดความเสียหายและความสูญเสียที่เกิดขึ้น โดยสิ่งสำคัญในการสื่อสารในภาวะวิกฤตินั้น คือการวางแผนการจัดการการสื่อสารในภาวะวิกฤติ โดยหากจะมองในเรื่ององค์ประกอบทางการสื่อสารแล้ว ก็จะมีขั้นตอนที่สำคัญของการสื่อสารในระบบการเตือนภัย ดังนี้

1) **ผู้ส่งสาร** คือ ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ ซึ่งต้องทำหน้าที่สำคัญมากในการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ วิเคราะห์ ประเมิน ตัดสินใจ และเตือนภัย นอกจากนี้ยังต้องทำให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ตระหนักรู้” ขอมรับ เชื่อถือ และพร้อมจะให้ความร่วมมือปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ตระหนักรู้” ที่บ้านทับเหนือ (หาคประพาส) อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง นั้นยังขาดความมั่นใจในการทำงานของศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ คือ ไม่มั่นใจว่าจะสามารถแจ้งข่าวได้อย่างถูกต้องและเตือนภัยได้ทันเวลาหรือไม่

2) **สาร** ในภาวะวิกฤติเช่นการเกิดภัยธรรมชาติอย่างแผ่นดินไหวและคลื่นสึนามินั้น สารที่ส่งไปยังประชาชนโดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงภัย “ตระหนักรู้” ต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน และรวดเร็วมากที่สุด เพราะย่อมส่งผลกระทบเป็นอย่างมากกับประชาชนผู้รับสารในพื้นที่เสี่ยงภัย สารในที่นี้เราหมายถึง ข้อมูลที่จะต้องใช้ในการเตือนภัย หรืออาจจะเป็นสัญญาณเตือนภัยที่ส่งผ่านหอเตือนภัย โทรทัศน์ และวิทยุ

3) **ช่องทางการสื่อสาร** ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในการสื่อสารการเตือนภัย โดยในระบบการสื่อสารการเตือนภัยในงานวิจัยครั้งนี้ ช่องทางการสื่อสาร หมายถึง หอเตือนภัย โทรทัศน์ วิทยุ โดยเฉพาะการเตือนภัยโดยการส่งสัญญาณผ่านทางหอเตือนภัย ซึ่งหอ

เตือนภัยนี้จะใช้เป็นหลักในการเตือนภัยจากส่วนกลางไปยังประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” ให้ได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” ที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระยอง ยังพบว่าการเตือนภัยผ่านทางหอเตือนภัยนั้นยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่บ้าง เช่น เสียงสัญญาณไซเรนเบาเกินไป ทำให้ไม่ครอบคลุมพื้นที่เสี่ยงภัย ขาดคนดูแลและทดสอบระบบหอเตือนภัยอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนไม่มั่นใจเป็นต้น

4) **ผู้รับสาร** เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยเฉพาะในภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้น เพราะจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ในงานวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” ที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระยอง ผู้รับสารจะต้องมีความรู้มีความเข้าใจในระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย จำเป็นจะต้องมีการซ้อมอย่างสม่ำเสมอ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียอดความรู้ในเรื่องแผ่นดินไหว สึนามิ และภัยธรรมชาติอื่นๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยและลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป ในระบบการสื่อสารการเตือนภัยนั้น ทุกองค์ประกอบการสื่อสารย่อมมีความสำคัญมากทุกขั้นตอน จึงควรมีการวางแผนการจัดการการสื่อสารในภาวะวิกฤติอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหากเกิดความผิดพลาดขึ้นแล้ว ย่อมเกิดความเสียหายมากกว่าการสื่อสารในภาวะปกติหลายเท่าตัว

2.1.4 ความรู้เกี่ยวกับคลื่นสึนามิ ของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิบ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระยอง จากการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าส่วนใหญ่มีความรู้ และข้อมูลเกี่ยวกับแผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิ ได้แก่ รู้ว่าคลื่นสึนามิเกิดขึ้นได้อย่างไร คลื่นสึนามิมีลักษณะอย่างไร วิธีการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดคลื่นสึนามิ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการประเมินผลการฝึกซ้อมแผนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติภายใต้โครงการให้ความช่วยเหลือด้านที่ปรึกษาจาก GTZ ในพื้นที่นำร่องบ้านทับละมุ หมู่ที่ 5 ตำบลกำแพง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดพังงา ของนางศิริลักษณ์ ดวงแก้ว กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่เสี่ยงที่ตั้งอยู่ฝั่งอันดามันเช่นกัน โดยได้มีการประเมินประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยโดยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนในหมู่บ้านทับละมุ จำนวน 73 คน พบว่าส่วนใหญ่มีการรับรู้ต่อสาเหตุและสิ่งบอกเหตุของการเกิดคลื่นสึนามิ และส่วนใหญ่รับรู้ถึงความสูงของคลื่นสึนามิยังมากอันตรายการทำลายล้างจะยิ่งมากตามไปด้วย การหนีภัยที่ดีที่สุดเมื่อได้รับสัญญาณเตือนภัยจะต้องรีบออกจากบริเวณพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ เช่น ชายหาด แล้วขึ้นที่สูงมากกว่า 15 เมตรจากระดับน้ำทะเลและห่างจากชายฝั่งจนถึงพื้นที่ปลอดภัย

และจากการวิจัย ยังพบว่าความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลแผ่นดินไหวและการเกิดคลื่นสึนามิ เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยเองที่อยู่ในเหตุการณ์ตอนเกิดคลื่นสึนามิ ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย และนอกจากนี้ยังเกิดความรู้จากการติดตามข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร และจากองค์กรต่างๆ ที่เข้าไปทำงานในพื้นที่ ทั้งขณะเกิดเหตุ หลังเกิดเหตุ และการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับแผ่นดินไหวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากความรู้เบื้องต้นที่เกี่ยวกับแผ่นดินไหวและคลื่นสึนามินี้ก็น่าจะทำให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยเกิดความเข้าใจต่อภัยธรรมชาติมากขึ้นและส่งผลต่อการตระหนัก การเตรียมความพร้อม ความเข้าใจในต่อระบบการสื่อสารการเตือนภัยสึนามิ และจะนำไปสู่การสามารถอพยพหนีภัยได้อย่างปลอดภัยหากเกิดคลื่นสึนามิขึ้นอีกครั้ง

2.2 การรับรู้ของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” จังหวัดระนองที่มีต่อระบบสื่อสารการเตือนภัย

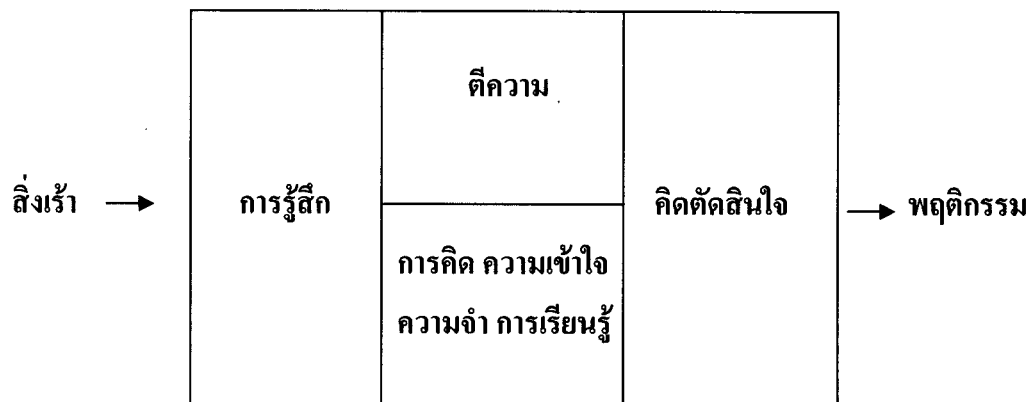
จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับระบบการสื่อสารการเตือนภัย โดยรู้ว่ามี การติดตั้งหอเตือนภัย ป้ายเตือนภัย รวมถึงการต้องซ้อมอพยพหนีภัยสึนามิภายในชุมชน และรับรู้เกี่ยวกับการทำงานของระบบการสื่อสารการเตือนภัยผ่านทางหอเตือนภัย และรับรู้ถึงการแจ้งเตือนภัยผ่านทางโทรทัศน์และวิทยุ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการประเมินผลการฝึกซ้อมแผนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติภายใต้โครงการให้ความช่วยเหลือด้านที่ปรึกษาจาก GTZ ในพื้นที่นาร่องบ้านทับละมุ หมู่ที่ 5 ตำบลลำแก่น อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ของนางศิริลักษณ์ ดวงแก้ว กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่เสี่ยงที่ตั้งอยู่ฝั่งอันดามันเช่นกัน โดยได้มีการประเมินประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยโดยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนในหมู่บ้านทับละมุจำนวน 73 คนพบว่า ส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับป้ายเตือนภัย และรู้ว่าศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติทำหน้าที่รับข้อมูลการตรวจจับสัญญาณคลื่นกรองข้อมูล และแถลงข่าวเตือนภัย และมีการรับรู้ด้านการเตรียมการอพยพหนีภัยคลื่นสึนามิ และพื้นที่ปลอดภัยจากจากคลื่นสึนามิ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิศักดิ์ เท่าธูรี (2544) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การรับรู้และการปรับตัวของประชาชนบ้านน้ำก้อภายหลังการเกิดภัยพิบัติจากอุทกภัย ในปี พ.ศ. 2544” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีประเด็นคล้ายๆ กัน งานวิจัยของสิทธิศักดิ์ เท่าธูรี พบว่า การรับรู้ของประชาชนบ้านน้ำก้อต่ออุทกภัย มีการรับรู้ในระดับสูง ทั้งในด้านการเกิดอุทกภัย ด้านความรุนแรงจากการเกิดอุทกภัย และด้านการบรรเทาความรุนแรงจากอุทกภัย และพบว่าประชาชนหมู่บ้านอื่นมีความตื่นตัวและมีความตระหนักรู้ต่ออุทกภัยมากกว่าเดิม และภาครัฐให้ความสำคัญ

มากขึ้น ซึ่งภาครัฐมีการดำเนินการในด้านการเตือนภัย การช่วยเหลือและฟื้นฟูสิ่งต่างๆภายหลังเกิดอุทกภัยด้วยความรวดเร็วกว่าแต่ก่อน

ซึ่งการที่ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิมีการรับรู้ต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยนั้น จะทำให้ประชาชนดังกล่าวเกิดการเรียนรู้ และเกิดความตระหนักในการเตรียมความพร้อมอพยพหนีภัยคลื่นสึนามิ และหากเกิดเหตุการณ์สึนามิขึ้นอีกในอนาคต ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยก็สามารถอพยพหนีภัยสึนามิได้อย่างปลอดภัย

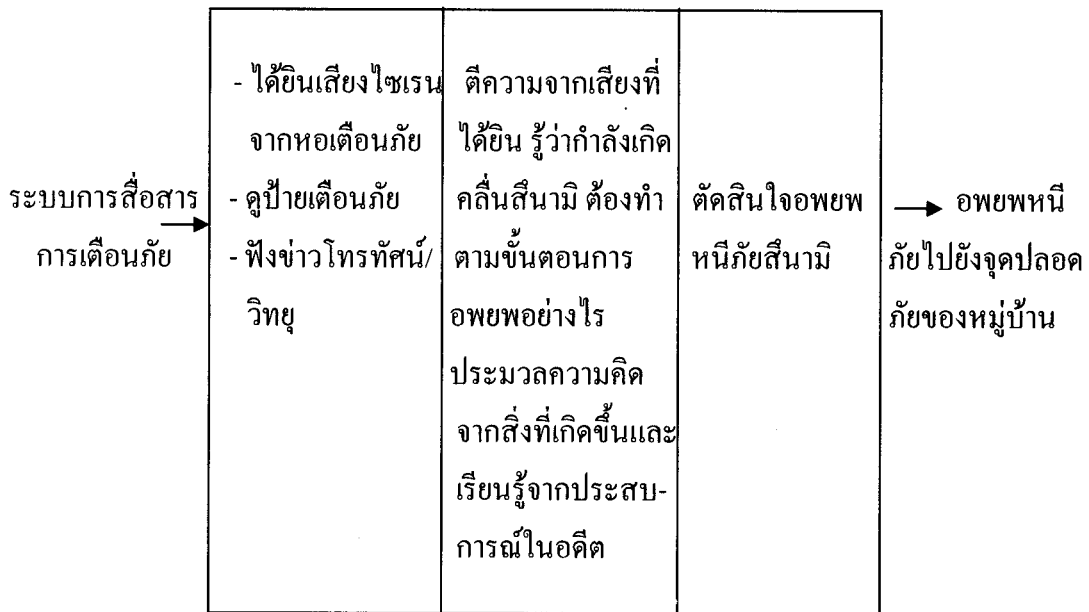
โดยที่เกี่ยวกับการรับรู้นี้ สมใจ ลักษณะ (อ้างถึงในกันยา สุวรรณแสง, 2538) ได้กล่าวถึงกระบวนการรับรู้ว่าเป็นกระบวนการที่คาบเกี่ยวกันระหว่าง ความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึก ความจำ การเรียนรู้ การตัดสินใจ การแสดงพฤติกรรม ซึ่งแสดงได้ ดังนี้

ภาพที่ 5.1 กระบวนการรับรู้ สมใจ ลักษณะ

ที่มา: กันยา สุวรรณแสง (2532) *จิตวิทยาทั่วไป* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์รวมสาส์น

ดังนั้น กระบวนการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” ที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระนอง อาจแสดงได้ดังนี้

ภาพที่ 5.2 กระบวนการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระยอง

จากข้อมูลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระยอง มีการรับรู้ต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยเกิดการรับรู้มาจากหลายประการ ตามที่ถวิล ธาราโกชนและสร้อย คำริสุข (อ้างถึงในณิศร์ สภาสวัสดิ์ : 2548) ได้กล่าวไว้เช่น

1. **จากประสบการณ์เดิม (previous experience)** ซึ่งกล่าวได้ว่าเรื่องราวหรือความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่บุคคลมีอยู่จะมีมากมีน้อยหรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งใดก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ประสบการณ์เดิมเป็นเหมือนเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้การตีความจากการรู้สึกแฉะชัดขึ้น การรับรู้ของบุคคลก็สอดคล้องกับสิ่งเร้านั้นมากขึ้นด้วย ซึ่งประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” ที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระยอง ก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งในฝั่งอันดามันของประเทศไทยที่ได้ผ่านเหตุการณ์คลื่นสึนามิพัดถล่ม และสร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินอย่างมากมาย และนับว่าเป็นภัยธรรมชาติที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประเทศไทย จึงเป็นประสบการณ์ครั้งยิ่งใหญ่ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” ทั้งที่ประสบภัยพิบัติโดยตรงและโดยอ้อม

และจากเรื่องราว ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลเหล่านี้ จึงนำมาซึ่งบทเรียนและการเรียนรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติสึนามิ รวมถึงระบบการเตือนภัยเพื่อพร้อมที่จะรับมือกับภัยพิบัติใน

อนาคต ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์หลายๆคนที่บ้านทับเหนือ (หาคประพาส) ก็ยังเล่าให้ฟัง ด้วยความรู้สึกที่เสียใจ สะเทือนใจ และมีความกลัวอยู่ในแววตาให้เห็น ข้อมูลซึ่งพวกเขาเหล่านี้ที่ถ่ายทอดมานั้น จึงถ่ายทอดมาจากประสบการณ์ ความรู้สึก และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีต โดยก่อนหน้านี้ผู้วิจัยคิดว่าประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยอาจจะยังไม่มีความรู้เรื่องสึนามิ หรือเรื่องระบบการเตือนภัยที่ดีมากนัก แต่เมื่อผลการวิจัยออกมาทำให้เกิดความคาดหวัง เพราะข้อมูลเกือบทุกอย่าง ประชาชนที่รับรู้และเข้าใจดี มากกว่าผู้คนโดยทั่วไปที่มีตำรา หนังสือ หรือติดตามข่าว มากกว่าอีก ส่วนสำคัญผู้วิจัยคิดว่า คงมาจากประสบการณ์ที่ได้ประสบโดยตรงและเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเองเป็นสำคัญ

2. การใส่ใจ (attention) มอร์แกนและคิงส์ (Morgan&King, อ้างถึงในกันยา สุวรรณแสง, 2532) ได้กล่าวว่า การใส่ใจเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการรับรู้ นั่นหมายความว่า การที่บุคคลมีการรับรู้ในสิ่งใด บุคคลจะต้องเกิดการใส่ใจในสิ่งนั้น การใส่ใจเป็นเสมือนกระบวนการเตรียมพร้อมที่จะรับรู้ มันเป็นกระบวนการของการกระทำที่มุ่งไปยังสิ่งเร้า ซึ่งการที่ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” ที่บ้านทับเหนือ (หาคประพาส) อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง เกิดการใส่ใจนั้น ก็เป็นเพราะทุกคนได้ผ่านประสบการณ์คลื่นสึนามิ และในปัจจุบันเองก็เกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวขึ้นบ่อยครั้งและต่อเนื่อง รวมถึงในอนาคตภัยพิบัติสึนามิก็อาจจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้อีก จากสิ่งต่างๆเหล่านี้ย่อมทำให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยเกิดความใส่ใจกับภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น และใส่ใจในการที่จะป้องกันตัวเองให้ปลอดภัย

โดยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การใส่ใจของประชาชนที่บ้านทับเหนือ (หาคประพาส) นั้นเกิดจากการเรียนรู้จากเหตุการณ์คลื่นสึนามิที่เกิดขึ้นในอดีต เมื่อคนเรามีประสบการณ์ เกิดการเรียนรู้ ย้อนนำมาสู่การตระหนักและใส่ใจกับปัจจุบัน และยิ่งไปกว่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังต้องใช้ชีวิตอยู่ที่หาคประพาสต่อไป การใส่ใจในสิ่งต่างๆรอบตัวจึงเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เช่น เมื่อก่อนอาจจะดูละครมากกว่าข่าว และปัจจุบันก็ดูข่าวมากกว่าละคร และติดตามเป็นประจำทุกวัน หรือใส่ใจในการเข้าร่วมซ้อมอพยพหนีภัย เป็นต้น และสิ่งนี้จะนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ไม่ประมาท ซึ่งทั้งหมดนี้นำมาซึ่งการรับรู้และเข้าใจต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นเหมือนหลักประกันต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิ

กล่าวโดยสรุป ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” ที่บ้านทับเหนือ (หาคประพาส) ส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ซึ่งการรับรู้เกิดจากประสบการณ์เดิมและการใส่ใจ

3. ความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” จังหวัดระนองที่มีต่อระบบสื่อสารการเตือนภัย

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย เช่น เข้าใจเกี่ยวกับเสียงสัญญาณที่หอเตือนภัยหากดังขึ้นหมายความว่า จะเกิดคลื่นสึนามิให้รีบอพยพเข้าใจความหมายของป้ายเตือนภัยที่ติดตั้งในพื้นที่ สามารถบอกเส้นทางอพยพหนีภัยได้ เข้าใจว่าถึงแม้เตือนภัยแล้วจะไม่เกิดคลื่นสึนามิ ก็ไม่เป็นไรและยังต้องเชื่อการสื่อสารการเตือนภัยต่อไป เป็นต้น

จากความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระนองนี้ สอดคล้องกับรายงานการประเมินผลการฝึกซ้อมแผนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติภายใต้โครงการให้ความช่วยเหลือด้านที่ปรึกษาจาก GTZ ในพื้นที่นำร่องบ้านทับละมุ หมู่ที่ 5 ตำบลลำแก่น อำเภอยะหริ่ง จังหวัดพังงา ของนางศิริลักษณ์ ดวงแก้ว กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่เสี่ยงที่ตั้งอยู่ฝั่งอันดามันเช่นกัน โดยได้มีการประเมินประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยโดยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนในหมู่บ้านทับละมุจำนวน 73 คน พบว่าส่วนใหญ่มีการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับป้ายเตือนภัยคลื่นยักษ์สึนามิและการอพยพหนีภัยคลื่นยักษ์สึนามิ

โดยที่เกี่ยวกับความเข้าใจนี้ จักรกริช ใจดี (2542: 8-9) ได้กล่าวถึงความเข้าใจ (Comprehension) เอาไว้ว่าหมายถึง ความสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องราวต่างๆ ได้ทั้งภาษา รหัส สัญลักษณ์ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม แบ่งเป็น การแปลความ การตีความ การขยายความ ซึ่งความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระนองที่มีต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยนั้น ทำให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยสามารถแปลความและตีความรวมถึงขยายความจากสิ่งที่สื่อความหมายไม่ว่าจะเป็นสัญญาณเสียง สัญลักษณ์จากป้ายเตือนภัย ได้แก่ เมื่อเสียงสัญญาณจากหอเตือนภัยในชุมชนดังขึ้นประชาชนก็รู้ว่าเป็นเสียงสัญญาณเตือนภัยว่ากำลังจะเกิดคลื่นสึนามิ และต้องเตรียมตัวในการอพยพอย่างไร ไปตามเส้นทางไหน สังเกตป้ายเตือนภัยและป้ายบอกทางหนีภัยที่อยู่ในพื้นที่ และสามารถอพยพไปยังจุดปลอดภัยของหมู่บ้านได้ ซึ่งการที่ประชาชนจะเกิดความเข้าใจได้นั้น ต้องประกอบกับความรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

จากข้อมูลของโครงการบูรณาการฟื้นฟูบูรณะระบบนิเวศและสังคมพื้นที่ 6 จังหวัดภาคใต้ที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ (Tsunami) ของ ม.มหิดล (2548) ได้กล่าวสรุปจากประสบการณ์เรื่องคลื่นสึนามิจากต่างประเทศว่า เราจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความรู้ความ

ชำนาญขึ้นมา โดยการแปลงความตระหนักให้เกิดเป็นการปฏิบัติ การสร้างจิตความสามารถในการเรียนรู้ ก็ทำได้โดยการบ่งชี้พัฒนา และเสริมสร้างความสามารถและกลไกการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่มีอยู่แล้ว การสร้างจิตความสามารถทำได้โดยผสมผสานการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ เข้ากับการให้ความรู้อย่างไม่เป็นทางการ เมื่อได้ประเมินความเสี่ยงแล้ว จึงสามารถบ่งชี้ และจัดลำดับความสำคัญของมาตรการในการบรรเทาภัยพิบัติ จำเป็นต้องมีแผนปฏิบัติการบรรเทาภัยพิบัติอย่างละเอียด ชุมชนจะต้องเป็นฐานในการบรรเทาภัยพิบัติ ชุมชนต้องมีความเข้าใจในเรื่องความเสี่ยง มีการรวมตัวกันเป็นองค์กรระดับชุมชน แลกเปลี่ยนส่งถ่ายความรู้ซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารความเสี่ยง เรียนรู้ขั้นตอนปฏิบัติการที่ต้องทำเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น สื่อสำหรับการเรียนรู้ จะต้องปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น และกลุ่มเป้าหมาย

ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” ต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยสึนามิจึงเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุการณ์สึนามิขึ้น

4. ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย “ธรณีพิบัติ” จังหวัดระนองที่มีต่อระบบสื่อสารการเตือนภัย

จากผลการวิจัยพบว่าประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการสื่อสารการเตือนภัยในหลายประเด็นตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับหอเตือนภัย ในส่วนของจำนวน จุดที่ตั้ง การทำงานของระบบเตือนภัย หรือเกี่ยวกับป้ายเตือนภัยการซ้อมอพยพหนีภัยสึนามิ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสุดทรายใหญ่ จังหวัดระนอง ที่มีต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยในประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้

4.1 การทำงานของหอเตือนภัย โดยประชาชนส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็นว่าจำนวนหอเตือนภัยและจุดที่ตั้งนั้นมีความเหมาะสมแล้ว แต่ที่อยากให้มีการปรับปรุงคือเรื่องของสัญญาณเสียงที่ยังเบาเกินไป อยากให้ดังมากกว่านี้ ถึงแม้จะมั่นใจในระบบการเตือนภัย แต่ประชาชนก็ยังกังวลในการทำงานของหอเตือนภัย หากในอนาคตเกิดคลื่นสึนามิขึ้นจริงหอเตือนภัยจะทำงานได้หรือไม่ เสียงสัญญาณเตือนภัยจะดังหรือไม่ ทั้งนี้ประชาชนที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสุดทรายใหญ่ จังหวัดระนอง ให้เหตุผลว่า กังวลใจเพราะผู้ที่ทำหน้าที่กดปุ่มเตือนภัยนั้นจะกดสัญญาณจากส่วนกลางลงมาในพื้นที่ 6 จังหวัดฝั่งอันดามันจากการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ และอีกเหตุผลหนึ่งคืออุปกรณ์ของหอเตือนภัยนั้นได้รับการตรวจสอบและทดสอบอย่างต่อเนื่องหรือไม่ พร้อมสำหรับการเตือนภัยทุกเมื่อหรือไม่ ทั้งนี้อาจจะ

เป็นเพราะประชาชนยังไม่ทราบและไม่เข้าใจในระบบใหญ่ของการเตือนภัย แต่รับรู้และเข้าใจในระดับพื้นที่ว่าหากสัญญาณดังหมายถึงอะไร ต้องทำอะไร

และจากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตการทำงานของหอเตือนภัยในพื้นที่ของบ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ และที่บ้านบางเบน อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง ในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 และที่บ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระนอง เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งทางศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติได้ซ้อมอพยพหนีภัยสึนามิพร้อมกันใน 6 จังหวัดฝั่งอันดามัน ก็พบว่ามีความเห็นสอดคล้องกับประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิว่าสัญญาณจากหอเตือนภัยซึ่งมีการกดปุ่มมาจากศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาตินั้นมีระดับเสียงที่เบาเกินไป และมีจังหวะในการส่งสัญญาณสั้นเกินไป ทำให้สัญญาณเสียงดังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของหาดประพาส และเมื่อชาวบ้านอพยพไปยังจุดปลอดภัยแล้วก็จะไม่ได้ยินเสียงประกาศยกเลิกสถานการณ์หรือประกาศให้ชาวบ้านกลับไปยังบ้านได้

4.2 เส้นทางอพยพหนีภัยสึนามิ ในประเด็นที่เกี่ยวกับเส้นทางอพยพหนีภัยสึนามิของชุมชนบ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดระนองนี้ ผู้วิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เห็นว่าเส้นทางอพยพหนีภัยสึนามิของหาดประพาสไม่มีความเหมาะสม และมีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยหากเกิดคลื่นสึนามิขึ้นมาจริง โดยให้ความเห็นว่า เป็นเส้นทางอพยพที่มีระยะทางไกลมากเกินไป จากชุมชนไปยังจุดปลอดภัยระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร และเป็นเส้นทางราบที่ขนานไปกับชายทะเล กล่าวคือ หากเกิดคลื่นสึนามิขึ้นจริง จะไม่สามารถอพยพได้ทันทั่วทั้งที่ และกลุ่มเด็ก ผู้หญิง และผู้สูงอายุจะอพยพไม่ทันเนื่องจากเส้นทางที่ไกลและเสี่ยงเกินไป

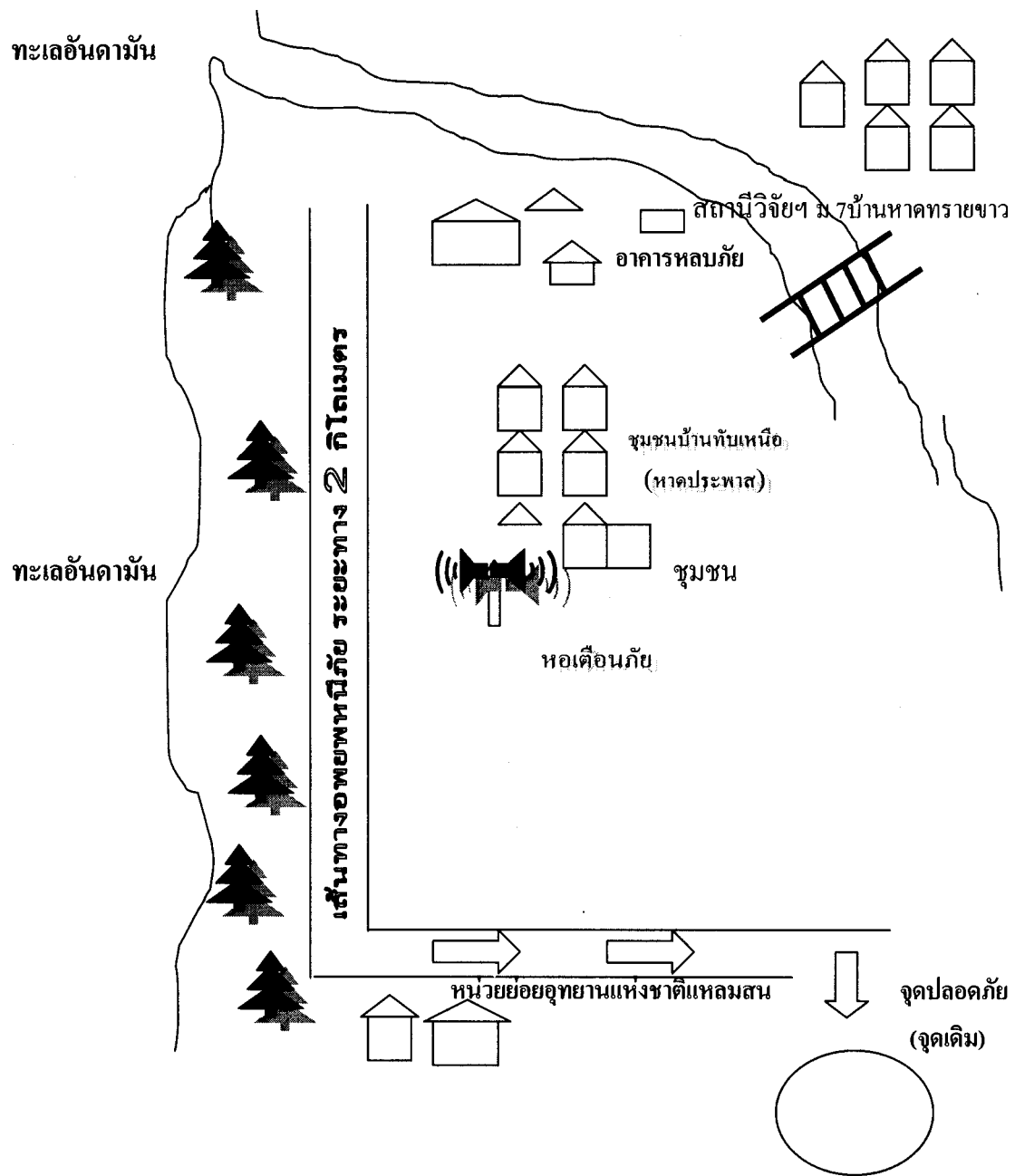
ส่วนอีกจุดหนึ่งที่ใช้เป็นจุดหลบภัยคลื่นสึนามิได้และตั้งอยู่ใกล้กับชุมชนบ้านทับเหนือ คือภายในบริเวณสถานีวิทยุทรัพยากรชายฝั่งจังหวัดระนองซึ่งอยู่ด้านหลังของหมู่บ้าน โดยมีการสร้างเป็นอาคารสองชั้นและออกแบบมาเพื่อใช้หลบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิโดยเฉพาะ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ให้ความเห็นว่า จุดดังกล่าวเป็นสถานที่ราชการและมีรั้วกันมิดชิด หากเกิดเหตุการณ์คลื่นสึนามิขึ้นมาจริง จะไม่สามารถเข้าไปได้สะดวกและทันทั่วทั้งที่

ประชาชนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่า ควรจะสร้างสะพานเชื่อมระหว่างบ้านทับเหนือ (หาดประพาส) กับพื้นที่ชุมชนบ้านหาดทรายขาวซึ่งตั้งอยู่ด้านหลังหมู่บ้านแต่มีคลองกั้นอยู่ ซึ่งชาวบ้านมองว่าสามารถใช้เป็นเส้นทางอพยพหนีภัยคลื่นสึนามิได้รวดเร็วและเหมาะสมกว่า รวมถึงระยะทางก็ไม่ไกล โดยมีระยะทางประมาณ 500 เมตรเท่านั้น และอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาดูแล

และจากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตการซ่อมอพยพหนีภัยสึนามิของประชาชนในพื้นที่ของบ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง อำเภอสูราษฎร์ จังหวัดระนอง ในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งทางศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติได้ซ่อมอพยพหนีภัยสึนามิพร้อมกันใน 6 จังหวัดฝั่งอันดามัน ก็พบว่าประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยสึนามิที่ใช้เส้นทางอพยพหนีภัยประจำหมู่บ้านไม่มีความสะดวกในการใช้เส้นทางเนื่องจากมีระยะทางที่ไกล โดยเฉพาะกลุ่มของเด็ก ผู้หญิง และผู้สูงอายุ และบางส่วนก็เดินทางไปไม่ถึงจุดปลอดภัยของหมู่บ้าน

จากปัญหาของเส้นทางอพยพหนีภัยของบ้านทับเหนือที่มีระยะทางไกลและมีความเสี่ยงเกินไป และจากการประเมินจากการซ่อมเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ นางกาญจนาภา ก็หมั่น ผู้ว่าราชการจังหวัดระนองสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และสถานีวิทยุทรัพยากรชายฝั่งจังหวัดระนอง รวมถึงประชาชนที่บ้านทับเหนือ ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของเส้นทางอพยพหนีภัยสึนามิ และจุดปลอดภัย โดยให้ใช้อาคารหลบภัยของสถานีวิทยุฯ และในการซ่อมอพยพหนีภัยครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ประชาชนก็ได้อพยพไปยังอาคารหลบภัยของสถานีวิทยุฯ แทนเส้นทางอพยพหนีภัยและจุดปลอดภัยเดิม

โดยอาคารหลบภัยนี้ เป็นอาคารที่สร้างขึ้นหลังจากเกิดเหตุการณ์คลื่นสึนามิเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งอาคารหลายหลังของสถานีวิทยุฯ ก็ได้รับความเสียหายเกือบทั้งหมดจากคลื่นสึนามิ อาคารหลบภัยนี้สร้างขึ้นตามแบบของอาคารที่ใช้หลบภัยสึนามิ และเส้นทางที่จะอพยพไปจะมีระยะทางประมาณ 500 เมตรจากหมู่บ้าน ซึ่งจะใกล้กว่าระยะทางเดิม แต่อย่างไรก็ตามถ้าหากว่าประชาชนอยู่ใกล้จุดไหนมากกว่าก็สามารถอพยพตามเส้นทางเดิมและเส้นทางใหม่เพื่อไปยังจุดปลอดภัยได้ เพราะที่หาดประพาสจะมีลักษณะชายหาดที่ยาวประมาณ 2 กิโลเมตร โดยเส้นทางอพยพหนีภัยสึนามิที่หาดประพาส สามารถแสดงดังภาพที่ 5.3 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5.3 เส้นทางอพยพหนีภัยสันามิของบ้านทับเหนือ (หาดประพาส) ตำบลกำแพง
อำเภอสุราษฎร์ จังหวัดระนอง (12 กรกฎาคม พ.ศ. 2551)

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการวิจัย

3.1.1 ควรมีการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยกับผู้ประสบภัยให้มากขึ้นและควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เช่น เพิ่มจำนวนหอเตือนภัย เพื่อให้ผู้ประสบภัยจะได้รับรู้ และเข้าใจมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การตระหนักเพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมในการเตรียมพร้อมหากเกิดคลื่นสึนามิอีกในอนาคต

3.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดระนอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเตือนภัย

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาการรับรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย“ธรณีพิบัติ” ที่มีต่อระบบการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมพื้นที่ประสบภัยสึนามิทั้ง 6 จังหวัดฝั่งอันดามัน ได้แก่ พื้นที่ประสบภัยจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล เพื่อให้ผลการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ประสบภัยทั้งหมด

3.2.2 ควรศึกษาประเด็นรูปแบบการสื่อสารการเตือนภัยในภาวะวิกฤติ กรณีสึนามิ โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆในท้องถิ่น ได้แก่ วิทยุกระจายเสียงในท้องถิ่นทั้งวิทยุหลักและวิทยุชุมชน หรือเครือข่ายวิทยุสมัครเล่นในพื้นที่ เป็นต้น

3.2.3 ควรศึกษาในประเด็นบทบาทของสื่อวิทยุท้องถิ่นในภาวะวิกฤติ กรณีธรณีพิบัติภัย“สึนามิ”

3.2.4 ควรศึกษาประสิทธิผลของระบบการเตือนภัยล่วงหน้าของศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ